

Дослідження політики та державного управління

УДК 35.01:351.84

ІМПЕРАТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАДАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

IMPERATIVES FOR IMPROVEMENT IN PUBLIC ADMINISTRATION OF SOCIAL SERVICE PROVISION IN UKRAINE

Клавдія Дубич

доктор наук з державного управління, професор кафедри соціальної політики
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Klavdiia Dubych

Doctor in Public Administration, Professor of the Social Policy Department,
National Dragomanov Pedagogical University

Анотація

У статті проаналізовано цілі, чинники та принципи модернізації системи надання соціальних послуг в Україні. Визначено, що короткостроковий період передбачає через осучаснення такої системи розв'язання життєвих проблем осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самотійно їх подолати. Цілями модернізації в середньостроковий і довгостроковий періоди вбачаються: приведення вітчизняної системи у відповідність до європейських вимог, норм і стандартів; попередження негативних явищ, які зумовлюють виникнення складних життєвих обставин, сприяння у створенні для населення умов для самотійного їх розв'язання.

Доведено, що негативним внутрішнім чинником, що стоїть на заваді ефективному розвитку системи надання соціальних послуг, слугує сформована система пільг. Визначено, що надання соціальних послуг в Україні також перебуває під впливом зовнішніх чинників (глобалізація, політичний, економічний, соціально-демографічний, науково-технологічний фактори), на які потрібно зважати для удосконалення державного управління цією сферою.

Запропоновано низку принципів державного управління наданням соціальних послуг.

Ключові слова: соціальні послуги, соціальна політика, модернізація, стандарти, пільги, зовнішні чинники.

Abstract

The current system of social services in Ukraine is ineffective and does not meet standard of the European social policy. The paper argues objectives, determinants and basic principles for the modernization of social services provision in Ukraine.

From author's prospective, the modernization of social services should take place in three stages: short, medium and long term. Short-term actions might be aimed at the effective provision of social services to the vulnerable people in order to enhance solution of the problems. Medium and long term goals of social services modernization can be regarded as strategic and preventive: in the first case – to harmonize national systems of social services according to EU models; in the second – to implement the proactive public policy for reducing risks and prevention the negative circumstances for vulnerable population, as well as increasing employment opportunities, raising living standards and self-efficacy of people.

The study defines endogenous and exogenous factors determining the development of the social services provision in Ukraine. It is suggested that the system of social services is ineffective because it has been replaced by the cumbersome system of benefits, social guarantees and privileges that turns to be economically unreasonable, irrational and corruptive.

Globalization, political, economic, social, demographic factors, as well as research and technology can be regarded as exogenous factors for social services provision in Ukraine. Modernization of public administration of social services should take into account such factors in order to elaborate the feasible policy.

The paper suggests a set of principles to be used for the modernization of social services in Ukraine. These principles might serve as a basic for shaping effective policy and services both for individuals and a state. Services are viewed as high quality, efficient and targeted that are provided as close to the client as possible. In the author's view, all providers of social services should be equal and transparent.

Key words: social services, social policy, modernization, standards, privileges, exogenous factors.

Постановка проблеми. 2003 р. В Україні ухвалено Закон України «Про соціальні послуги» [1]. З його прийняттям було створено законодавчу базу щодо правового регулювання відносин в системі надання соціальних послуг. 2012 р. схвалено Стратегію реформування системи надання соціальних послуг [2]. Проте, як свідчать дослідження [3; 4], положення чинного законодавства на практиці повною мірою не виконуються, якість, адресність надання та доступність соціальних послуг в Україні є вкрай низькими, а бюджетні соціальні видатки на фінансування надання таких послуг покривають лише частину запитів. Наразі наявну систему надання соціальних послуг в Україні можна оцінити, як неефективну. Адже, по-перше, її і надалі підміняє громіздка система пільг, соціальних виплат, які в сучасних реаліях суспільного розвитку економічно необґрунтовані, неефективні та нераціональні. По-друге, ця система за параметрами не відповідає вимогам, нормам і стандартам Європейського Союзу (далі в тексті – ЄС), практикам, прийнятим у європейських країнах.

Мета статті полягає в розкритті цілей, чинників та принципів модернізації системи надання соціальних послуг як імперативу удосконалення державного управління нею з урахуван-

ням євроінтеграційного курсу державної політики України.

Основні результати. Цілеспрямований характер змін. Модернізація системи соціальних послуг має відбуватися цілеспрямовано та поетапно. На думку автора, доцільно виокремити: 1) короткостроковий період, 2) середньостроковий період та 3) довгострокову перспективу. Для кожного з цих етапів можна виділити власні цілі та завдання.

Короткостроковою ціллю модернізації системи надання соціальних послуг є оперативне розв'язання проблемних питань, пов'язаних з безпосереднім наданням соціальних послуг категоріям осіб, які потрапили в складні життєві обставини та не можуть самотужки їх подолати, тобто невідкладно потребують таких послуг.

До пріоритетних напрямів модернізації системи соціальних послуг у короткостроковий період слід віднести: нормативно-правове забезпечення; фінансове забезпечення; інформаційне забезпечення; інституційно-організаційне забезпечення; кадрове та освітнє забезпечення; науково-прикладне забезпечення.

Середньострокову та довгострокову цілі модернізації можна назвати відповідно

стратегічною та превентивною : у першому випадку – це гармонізація вітчизняної системи надання соціальних послуг з усталеними в Європейському Союзі моделями; у другому випадку – розробка і реалізація державної політики превентивно-профілактичного характеру, вжиття заходів щодо зниження ризику та запобігання виникнення складних життєвих обставин для соціально вразливих груп населення, створення для осіб цих категорій умов з працевлаштування, можливостей інтегрування в соціальний, гуманітарний, інші суспільні простори, підвищення рівня життя та самостійного розв'язання їх життєвих проблем.

Приведення вітчизняної системи надання соціальних послуг у відповідність до європейських вимог, норм і стандартів – ціль середньострокового періоду модернізації, важлива з огляду на Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [5]. Глава 21 Угоди присвячена співробітництву між Україною та ЄС в галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей, зокрема шляхом просування ініціатив, що стосуються політики в системі соціального захисту, соціального діалогу та соціального включення.

Реалізація в Україні засад соціальної політики ЄС має оптимізувати ринок праці, сприяти підвищенню рівнів ефективності витрачання бюджетних соціальних видатків, якості надання соціальних послуг. У випадку досягнення зазначених в Угоді цілей громадяни України отримають вигоди від соціальної політики, спрямованої на посилення захисту прав найманих працівників, кращому включенню різних категорій суспільства до складу економічно активного населення та зниженню рівня соціальної напруги [6, с. 119-120].

На думку автора статті, міжнародне співробітництво в системі організації та надання соціальних послуг – це ефективний, дієвий державно-управлінський інструмент для розв'язання завдань середньострокового періоду модернізації. До ключових завдань міжнародного співробітництва, яке повинно базуватися на обміні кращим досвідом, практичною роботою та науковою інформацією, слід віднести : вдосконалення фінансового, нормативно-правового забезпечення системи соціальних послуг; впровадження в практику новітніх технологій тощо.

Стрижневим чинником модернізації системи надання соціальних послуг в Україні слід вважати утвердження європейських стандартів якості життя. Існує достатньо підстав стверджувати, що слідування європейським вектором

соціального розвитку та реалізація завдань середньострокового періоду модернізації системи надання соціальних послуг дасть змогу удосконалити державне управління нею, здійснити економічні та інші важливі реформи.

Основною ціллю модернізації системи надання соціальних послуг у довгостроковий період, на думку автора, повинна бути діяльність суб'єктів управління системою, яка спрямована на мінімізацію негативних впливів на систему соціальних послуг соціально-економічних явищ, запобігання виникненню суспільних феноменів, що призводять до потрапляння осіб, соціально вразливих груп населення в складні життєві обставини та створення умов для самостійного подолання ними таких обставин. У цьому контексті завдання довгострокового періоду модернізації мають : 1) визначитися з урахуванням впливу екзогенних (зовнішніх) факторів, що впливають на ефективність функціонування системи надання соціальних послуг та спрямовуються на максимізацію позитивних і мінімізацію негативних ефектів; 2) бути спрямовані на максимальне соціальне включення, інтегрування осіб, соціальних груп, які перебувають у складних життєвих обставинах до суспільного життя. Це передбачає підвищення їх життєвого рівня шляхом забезпечення зайнятості та підвищення доходів, що в свою чергу сприятиме зменшенню кількості отримувачів соціальних послуг, а також спрямуванню державних соціальних видатків на підвищення якості надання таких послуг.

Узагальнюючи сформульовані вище цілі та завдання модернізації варто відзначити, що під час їх імплементації окремі з них можуть зазнати певних змін або взагалі залишитися нереалізованими. Це зумовлено не тільки ймовірними певними помилками у їх визначенні, яких безперечно не можна не уникнути, а й впливом зовнішнього середовища, яке є непередбачуваним та постійно мінливим. Між «спланованими» стратегічними цілями, завданнями, які розроблено і затверджено відповідно до визначених правил і процедур, та практичною їх реалізацією існує «розрив». Таке твердження є одним із постулатів концепцій стратегічного планування та управління, які обстоюють Г. Мінцберг, Дж. Б. Квінн, С. Гошал [7, с. 103-124] та ін. Відтак розглянемо чинники, що впливають чи можуть вплинути на осучаснення системи надання соціальних послуг в Україні.

Внутрішні чинники, що впливають на систему надання соціальних послуг. До негативних

внутрішніх (ендогенних) факторів, що негативно впливають на функціонування вказаної системи, належить чинна система пільг, соціальних виплат і допомоги.

Систему різних видів пільг і допомоги, якими надіялися певні соціальні групи та категорії за професійними ознаками, було запроваджено в СРСР як механізм, покликаний частково компенсувати недоліки народного господарства, недостатність коштів у держбюджеті шляхом вирівнювання відмінностей у рівнях доходів, соціального добробуту радянського населення.

На початку 1990-х рр. систему пільг в Україні було збережено задля захисту найуразливіших соціальних груп населення, запобігання падіння рівня життя в умовах інфляції, дефіциту бюджетних коштів. За роки незалежності України ця система не тільки не знайшла собі альтернативи та заміни, а й гіпертрофувалася. Кількість різноманітних пільг, компенсацій і соціальних гарантій за соціальними, професійними та іншими ознаками невпинно зростає, особливо в періоди проведення передвиборчих кампаній.

На момент написання статті системою пільг охоплено майже третину населення України. Права на пільги визначені 45 законодавчими, іншими нормативно-правовими актами. З них права громадян на пільги і компенсації за професійною ознакою регламентовані 22 законами, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України і Верховної Ради України. Відповідні пільги громадянам за соціальною ознакою надаються на підставі 23 законодавчих актів. Можна стверджувати, що сформована в Україні система пільг є: «системою привілеїв для привілейованих» прошарків суспільства, яка сьогодні не вирішує свого основного завдання (підтримка соціально вразливих верств населення) та посилює соціальну несправедливість у суспільстві.

Соціальні пільги і допомоги в Україні надаються відповідно до цілої низки соціальних програм, яким притаманні неузгодженість між собою, дублювання та постійний дефіцит фінансових ресурсів для забезпечення їх реалізації. Не дивно, що процес визначення отримувачів пільг і допомоги заплутаний та не завжди економічно обґрунтований, не позбавлений проявів бюрократизму та корупції, що призводить до розпорошення бюджетних коштів. Візьмемо як приклад пільги на транспортні послуги. Вартість таких послуг у багатьох випадках – унаслідок корупційних схем –

завищена. Надання таких послуг пільговикам подекуди здійснюється під патронатом зацікавлених чиновників.

Принагідно варто відзначити хронічний характер проблеми корупції в системі державного управління в Україні. При цьому реалізація антикорупційної політики не приносить бажаних результатів та видається радше «імітацією» протидії цьому негативному соціальному явищу, яке буквально «паразитувало» суспільство. Так, за результатами дослідження «Оцінювання національної системи доброчесності» [6], проведеного 2014 р. громадяни сприймають політичні партії, законодавчу і судову гілки влади, держслужбовців і правоохоронців як найкорумпованіші групи. Тривожить толерантне ставлення українців до корупції: кожен третій громадянин України виправдовує корупцію, вважаючи хабар шляхом найменшого спротиву для розв'язання проблеми у відносинах з різними державними установами.

Державна підтримка соціально вразливим групам осіб має бути адресною та врахувати їх нужденність у цій підтримці. Нонсенсом можна розглядати окремі пільги за професійною ознакою, які призводять до розпорошення бюджетних коштів, дискредитації професій, неохоплених такими пільгами та посилення соціальної напруженості в суспільстві.

Трансформації громіздкої та неефективної системи пільг мають базуватися на ідеях монетизації, сутність якої полягає в таких поетапно здійснюваних кроках: 1) проведення виразного розрахунку вартості пільг, визначення переліку і заміна їх адресними грошовими компенсаціями та виплата їх щомісячно або щорічно; 2) перетворення визначеного переліку пільг у систему соціальних послуг та забезпечення її надання реальними коштами; 3) створення ринку таких соціальних послуг і запровадження моделі «гроші ходять за клієнтом», яка передбачає право вибору реципієнтом провайдера для отримання послуги в межах виділених йому державою грошової компенсації; 4) повернення пільгам їх первинного значення як матеріальної та моральної компенсації окремим особам за особливі заслуги перед суспільством або заподіяну шкоду (здоров'ю тощо).

Зовнішні чинники, що впливають на систему надання соціальних послуг. На думку автора, до сучасних зовнішніх (екзогенних) факторів, що найбільшою мірою впливають на систему надання соціальних послуг слід віднести такі:

глобалізація; політичний; економічний; соціально-демографічний; науково-технологічний. Стисло проаналізуємо вплив кожного з цих факторів.

Глобалізація – як екзогенний фактор – чинить вплив на систему соціальних послуг. Бурхливий розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій внаслідок поширення світової павутини Інтернет, який нехтує кордонами держав, призвели до стрімкого поширення сучасних високотехнологічних винаходів, інновацій у різних суспільних сферах, включаючи надання соціальних послуг.

Політичний фактор слугує важливою детермінантою функціонування, розвитку системи надання соціальних послуг, а також здійснення державного управління цією системою. Саме політики визначають і затверджують соціальну, бюджетну, податкову, цінову та інші види політики, які певною мірою впливають на систему надання соціальних послуг. Практика переконливо свідчить, що вищий рівень політичної стабільності пов'язаний із вищими рівнями економічного та соціального розвитку. І, навпаки, тривала політична нестабільність зумовлює дефіцит державного бюджету, спотворення ринків і деформації системи соціальних послуг, поляризації населення низької якості таких послуг, низьких рівнів доходів, погіршення стану здоров'я населення та його спроможності оплачувати платні послуги. Політична нестабільність формує сприятливе середовище для процвітання корупції, в умовах якої політична еліта, чиновники неправомірно збагачуються, а переважна більшість населення проживає за межею бідності, що призводить до надмірної поляризації суспільства за матеріальними та іншими ознаками. Іншими словами, політична нестабільність стоїть на заваді позитивному економічному та соціальному розвитку.

Економічний фактор слід вважати своєрідним імперативом ефективного функціонування та динамічного розвитку системи надання соціальних послуг, економічним базисом у вирішенні багатьох соціальних проблем. Цей фактор, на думку автора, відіграє ключову роль у фінансовому механізмі державного управління цією системою. Економічне зростання досягається з метою спрямування отриманих внаслідок цього бюджетних коштів на підвищення якісних вимірів життя громадян, добробуту для всіх категорій населення, розширення їх доступу до суспільних благ, соціальних послуг. Тобто, економічний фактор детермінує якість життя громадян, а справед-

ливий розподіл результатів економічного розвитку сприяє скороченню розриву в доходах населення, подоланню соціальної нерівності.

Пріоритетним напрямом модернізації державного управління системою надання соціальних послуг вбачається радикальна зміна державної політики доходів населення. Доходи населення – це своєрідна соціально-економічна база, яка забезпечує певний рівень споживання необхідних для існування людини товарів і послуг. Показники та динаміка реальних доходів визначають рівень матеріального добробуту населення, можливості його споживання та заощадження, а відтак, детермінують якість і ефективність соціальних послуг.

Соціально-демографічний фактор, безумовно, справляє значний вплив на стан системи надання соціальних послуг населенню. Рівень забезпеченості такими об'єктами соціальної інфраструктури, як територіальні центри, притулки, інші заклади соціального захисту, медичні установи (лікарні, поліклініки, аптеки), житло тощо детермінує належні умови життєдіяльності населення та ефективність функціонування вказаної системи. Зрозуміло, що чим вищий рівень забезпеченості населення перерахованими вище об'єктами, тим вищі рівні ефективності, якості надання соціальних послуг.

Зауважимо, що в Україні заробітна плата соціальних працівників є низькою, що зумовлює їх міграцію, зокрема до країн Європи, де вищий рівень життя населення. Відтік кваліфікованих кадрів негативно впливає на функціонування системи надання соціальних послуг в нашій країні.

Одним із негативних соціальних факторів, що впливає на систему надання соціальних послуг, вважаємо тривалу та виразну тенденцію до поглиблення соціальної нерівності та поляризації в українському суспільстві. Нерівномірний, асиметричний, соціально несправедливий розподіл суспільних благ, який проявляється у формі надмірного збагачення незначної, привілейованої групи осіб на тлі зменшення бюджетних соціальних видатків, призводить до поглиблення соціальної поляризації (за можливостями отримання соціальних послуг, доходами, майновими та іншими ознаками) зменшення прошарку середнього класу та створює загрозу розколу українського суспільства.

У контексті реалізації модернізації системи надання соціальних послуг в довгостроковій перспективі з метою скорочення соціальної

нерівності та поляризації в українському суспільстві першочерговими мають стати такі завдання, як : реформування системи оподаткування доходів, що базується на прогресивній фіскальній політиці («багатші сплачують податків більше»), спрямованій на становлення середнього класу; сприяння розвитку сільських населених пунктів.

Зайнятість і безробіття – важливі аспекти соціального фактора функціонування вітчизняної системи соціальних послуг, яким державі необхідно приділяти більшої уваги. В умовах обмеженості ресурсів для проведення реформ і реалізації соціальної політики, важливим постає питання щодо забезпечення гарантованих конституційних прав людини щодо достатнього життєвого рівня та гідної зайнятості.

Кризові процеси на ринку праці не тільки негативно впливають на систему надання соціальних послуг, але й призводять до низки негативних суспільних явищ, а саме до: зниження довіри до державних соціальних інститутів, скорочення надходжень податків та, як наслідок, – до ускладнень у виконанні взятих державою на себе соціальних зобов'язань, зниження доходів працюючих громадян і поширення бідності серед населення, втрати кваліфікації та маргіналізації безробітних, загострення почуттів безнадійності, протесту та конфліктності в суспільстві [8, с. 229-330].

Неодмінною умовою подальшого розвитку системи надання соціальних послуг в Україні вважаємо забезпечення соціальної безпеки. Відповіддю на виклики і загрози соціальній безпеці України мають стати: формування ефективної державної політики щодо подолання бідності; запобігання соціальним відторгненням, соціальне залучення та створення умов для соціальної інтеграції осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах.

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) – соціальна група населення, яка утворилася унаслідок збройного конфлікту на Сході України. Основні напрями державної соціальної політики щодо цієї групи людей мають здійснюватись за такими напрямками [9, с. 106-109]: створення і ведення централізованої системи моніторингу кількості та потреб ВПО з метою отримання перевіреної інформації стосовно потреб у соціальних, освітніх і медичних послугах; забезпечення надання усіх форм соціальних послуг ВПО; створення тимчасових соціальних служб для здійснення комплексного

соціального супроводу (юридичної підтримки, соціальних, освітніх, медичних послуг), які матимуть офіційний статус і необхідне фінансування; внесення змін до Бюджетного кодексу України [10] щодо порядку фінансування програм із надання соціальних послуг на основі соціального замовлення та запровадження оплати діяльності спеціалізованих організацій і приватних підприємств у системі надання соціальних послуг ВПО; тимчасове працевлаштування переселенців, залучення їх до оплачуваних громадських робіт; стимулювання створення нових робочих місць. Нагальним завданням для державного управління також видається централізоване надання державою соціальних послуг найуразливішим групам у зоні проведення антитерористичної операції – вихованцям і клієнтам закритих закладів інтернатного типу, особам з інвалідністю та членам їхніх сімей, які здійснюють догляд; особам похилого віку з обмеженням рухливості тощо.

До важливих факторів, що впливають на систему соціальних послуг, віднесемо демографічні тенденції, які характеризуються статистичними показниками, до базових з яких слід віднести: чисельність і склад населення, його розподіл по території, народжуваність, смертність і природний приріст населення, кількості пенсіонерів, економічно активного населення, середньої тривалості життя і середнього віку працівників. В Україні спостерігається «старіння» населення, що негативно впливає не тільки на показники економіко-господарської діяльності країни. В структурі населення зменшується прошарок економічно активного населення та зростає число осіб похилого віку. Так, у 2015 р. в Україні налічувалось 10,1 млн громадян віком 65 років і старших, або майже 22,6% населення країни. За прогнозами, у 2050 р. частка людей похилого віку відносно інших вікових категорій зросте до 31,5 % [11].

Науково-технологічний фактор можна визначити як безперервний, постійний розвиток, осучаснення та оновлення сукупності методик, використовуваних у системі надання соціальних послуг. Іншими словами, технологічний фактор, який ще уподібнюють з науково-технічним прогресом, охоплює діяльність, пов'язану з появою нових знань, унаслідок застосування на практиці яких виникають сучасні технології, товари чи послуги. Науково-технічний прогрес, сучасні досягнення науки зумовили появу низки високих технологій, зокрема інформаційно-

телекомунікаційних технологій, біотехнологій (біомедицина, біофармакологія, біоінженерія тощо), нанотехнологій, які вплинули на способи надання соціальних послуг та дають змогу підвищувати їх якість [12].

Принципи модернізації системи соціальних послуг. Проведений аналіз вітчизняної та закордонної практики державного управління системою надання соціальних послуг, основних параметрів соціальної політики ЄС, чинників, що позначаються на функціонуванні системи надання соціальних послуг, дає підстави стверджувати, що осучаснення системи надання соціальних послуг в Україні повинно базуватися на таких ключових принципах, як:

адресність у наданні соціальних послуг; зорієнтованість на задоволення потреб отримувачів таких послуг;

децентралізація та субсидіарність, відповідно до яких соціальні послуги повинні бути децентралізованими, автономно керованими, надаватися на найближчому для їх отримувача рівні;

рівноправність суб'єктів, що надають соціальні послуги, незалежно від форм власності на ринку таких послуг, в отриманні доступу до бюджетного фінансування тощо;

прозорість, підзвітність суб'єктів, що надають соціальні послуги, та системи надання таких послуг у цілому;

забезпечення якості соціальних послуг, що передбачає введення мінімальних державних стандартів якості та здійснення постійного контролю за їх дотриманням;

ефективність у наданні соціальних послуг; раціональність у розпоряджанні виділеними бюджетними коштами;

співпраця, партнерство між представниками держави, громадського та приватного суспільних секторів, суб'єктами, що надають соціальні послуги, та їх отримувачами;

належне фінансове, наукове, інституційно-організаційне, інформаційне та інше ресурсне забезпечення.

Дотримання цих принципів дасть змогу забезпечити ефективність соціальних послуг як для конкретного користувача, так і для державної політики.

Висновки. Модернізація системи надання соціальних послуг в Україні є необхідною умовою удосконалення державного управління цією системою. Метою модернізації слід вважати підвищення ефективності функціонування системи надання соціальних послуг. Пріоритети та завдання такої модернізації мають бути реалізовані у кілька етапів: короткостроковий (розв'язання питань, пов'язаних з наданням соціальних послуг категоріям осіб, які потрапили в складні життєві обставини та невідкладно їх потребують), середньостроковий (адаптація національної системи соціальних послуг до відповідних нормам, стандартів ЄС) і довгостроковий (запобігання виникненню складних життєвих обставин для соціально вразливих груп населення, їх соціальне інтегрування); очікуванні результати.

Система надання соціальних послуг в Україні перебуває під впливом низки внутрішніх (ендогенних) та зовнішніх ендогенних чинників. Найбільш негативний внутрішній чинник – це сформована система пільг, яка є громіздкою та неефективною. Трансформація цієї системи мала б відбуватися на основі поступової монетизації, заміни пільг грошовими виплатами, а також послугами належної якості послугами.

На функціонування і розвиток системи надання соціальних послуг також впливають такі екзогенні фактори, як глобалізація, політичний, економічний, соціально-демографічний, науково-технологічний.

Модернізація системи соціальних послуг має відбуватися на основі взаємопов'язаних принципів: адресність, автономність, забезпечення якості, ефективності та прозорості надання послуг, рівноправної взаємодії між суб'єктами надання послуг тощо.

Перелік літератури та джерел інформації

1. Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (дата звернення 29.12.2016).
2. Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8.08.2012 р. № 556-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-%D1%80> (дата звернення 21.12.2016).
3. Редько А. О. Деякі питання реалізації стратегії реформування системи надання соціальних послуг // Наше право. 2013. № 11. С. 127-131.
4. Семигіна Т. В. Модернізація державного управління системою надання соціальних послуг // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Серія «Право та державне управління». 2014. Вип. 2. С. 14–20.

5. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами / Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 20.12.2016).
6. Оцінювання національної системи доброчесності. Україна-2014 / Transparency International Ukraine, 2015. URL: http://ti-ukraine.org/system/files/docs/news/national_integrity_system_assessment_ukr.pdf (дата звернення 4.12.2016).
7. Mintzberg H., Quinn J. B., Ghoshal S. *The Strategy Process : Concepts, Contexts and Cases*. London: Prentice Hall, 1995. 356 p.
8. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році: Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. Київ: НІСД, 2015. 684 с.
9. Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки: Аналітична доповідь до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України. Київ: НІСД, 2014. 148 с.
10. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 29.12.2016).
11. Age Watch report card: Ukraine/ The Global Age Watch Index , 2015 URL: <http://www.helpage.org/global-agewatch/population-ageing-data/country-ageing-data/?country=Ukraine> (дата звернення 18.12.2016).
12. Дубич К. В. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг: дис. ... докт.наук з держ.управл. 25.00.02. Київ, 2016. 455 с.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2003). *Zakon "Pro sotsialni poslugi"* [Law "On Social Services"]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
2. Cabinet of Ministry of Ukraine (2012). *Pro skhvalennya Stratehiyi reformuvannya systemy nadannya sotsial'nykh posluh* [On approval of the Strategy of reforming the system of social services]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-%D1%80>
3. Redko, A.O. (2013). *Deyaki pytannya realizatsiyi stratehiyi reformuvannya systemy nadannya sotsial'nykh posluh* [Some issues of strategy to reform the system of social services]. *Nashe pravo*, 11, 127-131.
4. Semigina, T. V. (2014). *Modernizatsiya derzhavnoho upravlinnya systemoyu nadannya sotsial'nykh poslyh* [Modernization of the public administration of the system of social services]. *Visnyk Akademiyi pratsi i sotsial'nykh vidnosyn Federatsiyi profspilok Ukrayiny. Seriya «Pravo ta derzhavne upravlinnya»*, 2, 14-20.
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2014). *Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu ta Yevropeys'kym Soyuzom i yoho derzhavamy-chlenamy* [The Association Agreement between Ukraine and the European Union and its Member States]. Retrieved from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
6. Transparency International Ukraine (2015). *Otsinyuvannya natsional'noyi systemy dobrochesnosti. Ukrayina-2014* [Evaluation of the national integrity system. Ukraine-2014]. Retrieved from: http://ti-ukraine.org/system/files/docs/news/national_integrity_system_assessment_ukr.pdf.
7. Mintzberg, H., Quinn, J. B. & Ghoshal, S. (1995). *The Strategy Process: Concepts, Contexts and Cases*. London: Prentice Hall.
8. National Institute of Strategic Research (2015). *Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovishche Ukrayiny v 2015 rotsi: Analitychna dopovid' do Shchorichnoho Poslannya Prezydenta Ukrayiny do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [On the internal and external situation of Ukraine in 2015: The analytical report to the Annual Message of President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine]. Kyiv.
9. National Institute of Strategic Research (2014). *Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovishche Ukrayiny u sferi natsional'noyi bezpeky: Analitychna dopovid' do pozacherhovoho Poslannya Prezydenta Ukrayiny do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [On the internal and external situation of Ukraine in the sphere of national security: The analytical report of the National Institute for Strategic Studies extraordinary President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine]. Kyiv.
10. Verkhovna Rada of Ukraine (2010). *Byudzhetnyy kodeks Ukrayiny* [Budget Code of Ukraine]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
11. Global Age Watch Index (2015). *Age Watch report card: Ukraine*. Retrieved from: <http://www.helpage.org/global-agewatch/population-ageing-data/country-ageing-data/?country=Ukraine>.
12. Dubych, K.V. (2016). *Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnya systemoyu nadannya sotsial'nykh posluh*: dys. ... dokt.nauk z derzh.upravl. 25.00.02 [Mechanisms of management of the system of social services: Doctoral Thesis]. Kyiv.

Матеріал надійшов 27.04.2017 р.